

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

MOLIYAVIY RISKLAR NAZARIYASI

FANI BO'YICHA

SILLABUS

(Kunduzgi va kechki ta'lim shakli uchun)

Bilim sohasi: 400 000 – Biznes, boshqaruv va huquq

Ta'lim sohas: 410 000 – Biznes va boshqaruv

Ta'lim yo'nalishi: 60410400 – Moliya va moliyaviy texnologiyalar

SAMARQAND – 2024

	Modul / FAN SILLABUSI Bank-moliya xizmatlari fakulteti Ikkinchi va kechki ta'lim bo'limi uchun 60410400 – Moliya va moliyaviy texnologiyalar ta'lim yo'nalishi	
---	---	---

Fan nomi:	Moliyaviy risklar nazariyasi
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	THFIN106
Yil:	3
Semestr:	6
Ta'lim shakli:	Kunduzgi va kechki
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	180
Ma'ruza	44
Amaliy mashg'ulotlar	46
Laboratoriya mashg'ulotlar	-
Seminar	-
Mustaqil ta'lim	90
Kredit miqdori	6
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)	
FM1	“Moliyaviy risklar nazariyasi” fanini o'qitishning maqsadi – kelgusida yuqori malakali iqtisodchi-moliyachi mutaxassislar bo'lib yetishadigan talabalar uchun moliyaviy risklar nazariyasi bo'yicha bilimlar berish, talabalarda rivojlangan davlatlarning ilg'or tajribasidan kelib chiqib moliyaviy risklarni xo'jalik yurituvchi subyektlarning iqtisodiy-moliyaviy faoliyatiga ta'sirini baholash bo'yicha amaliy ko'nikmalar hosil qilishdan iborat.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar	
1	Ekonometrika (ECON1108)
2	Iqtisodiyot nazariyasi (ECON1106)
3	Moliya (FINANC112)
4	Mikroiqtisodiyot (MICROE106)
5	Statistika (STATIS106)

Ta'lim natijalari (TN)	
Bilimlar jihatidan:	
TN1	Riskning mohiyati va funksiyalari, uning nazariyalari haqida bilimga ega bo'lishlari kerak;
TN2	Moliyaviy risklarning u yoki bu turini yuzaga keltiruvchi sabab va omillarni bilishlari lozim;

TN3	Korxonalar faoliyatida kuzatiladigan risklarni bartaraf etish yo'llarini bilishi kerak;
TN4	Moliya bozorida yuzaga keladigan risk turlari va ularning o'ziga xos xususiyatlari haqidagi bilimlarga ega bo'lishi kerak;
TN5	Sug'urta bozorida yuzaga keladigan risklar, ularning o'ziga xos xususiyatlari haqidagi bilimlarga ega bo'lishi kerak.
Ko'nikma jihatidan:	
TN6	Moliyaviy risklarni pasaytirish usullaridan foydalana oladi;
TN7	Pulning davriy qiymati konsepsiyasi asosida pulning kelajakdagi qiymatiga risklarning ta'sirini aniqlay oladi;
TN8	Investitsion qarorlarni qabul qilishda inflyatsiyaning ta'siriga baho bera oladi;
TN9	Riskni boshqarishning asosiy vositalarini aniqlay biladi;
TN10	Moliyaviy risklarni boshqarishning har bir bosqichida amalga oshiriladigan ish turlarini biladi;
TN11	Risk va daromadlilik tushunchalarining o'zaro bog'liqligi asosida moliyaviy qaror qabul qila oladi;
TN12	Moliyaviy firibgarlik operatsiyalarining risklar bilan bog'liqligi, ularni cheklash usullarini biladi.

Fan mazmuni		Ajratilgan soat
Mashg'ulotlar shakli: Ma'ruza(M)		
M1	Moliyaviy risklar nazariyasi	2
M2	Moliyaviy riskning mohiyati va ahamiyati, uning iqtisodiy jarayonlarga ta'siri	2
M3	Moliyaviy risklar tasnifi	2
M4	Bozor risklari	2
M5	Kredit riski	2
M6	Valyuta risklari	2
M7	Foiz riski, uning mazmuni va xususiyatlari	2
M8	Inflyatsiya riski	2
M9	Inflyatsiyaning turli jarayonlarga ta'siri	2
M10	Investitsiya risklari, ularning xususiyatlari	2
M11	Sof diskontlangan qiymat	2
M12	Aktivlar riski	2
M13	Likvidlik riski	2
M14	Sug'urta bozorida yuzaga keladigan risklar	2
M15	Soliq riski	2
M16	Moliyaviy risklarni baholash usullari	2
M17	Moliyaviy risklarni baholash usullari	2

M18	Kapital qiymatini baholash	2
M19	Risk va portfel daromadligi	2
M20	Risk-menejment: mazmuni, strategiyasi va usullari	2
M21	Moliyaviy risklarni pasaytirish usullari	2
M22	Moliyaviy firibgarlik riski	2
JAMI:		44
Mashg'ulotlar shakli: Amaliy mashg'ulot (A)		
A1	Moliyaviy risklar nazariyasi	2
A2	Moliyaviy riskning mohiyati va ahamiyati, uning iqtisodiy jarayonlarga ta'siri	2
A3	Moliyaviy risklar tasnifi	2
A4	Bozor risklari	2
A5	Kredit riski	2
A6	Valyuta risklari	2
Foiz risklari		
A7	Foiz riski, uning mazmuni va xususiyatlari	2
A8	Foiz riskining o'rtacha qiymati	2
Inflyatsiya riski		
A9	Inflyatsiya riski	2
A10	Inflyatsiyaning turli jarayonlarga ta'siri	2
Investitsiya risklari		
A11	Investitsiya risklari	2
A12	Sof diskontlangan qiymat	2
A13	Aktivlar riski	2
A14	Likvidlik riski	2
A15	Sug'urta bozorida yuzaga keladigan risklar	2
A16	Soliq riski	2
Moliyaviy risklarni baholash usullari		
A17	Moliyaviy risklarni baholash usullari	2
A18	Risklarni miqdoriy baholash usullari	2
A19	Kapital qiymatini baholash	2
A20	Risk va portfel daromadligi	2
A21	Risk-menejment: mazmuni, strategiyasi va usullari	2
A22	Moliyaviy risklarni pasaytirish usullari	2
A23	Moliyaviy firibgarlik riski	2
JAMI:		46

№	Mustaqil ta'lim (MT)	Ajratilgan soat
MT1	Turli iqtisodiy ta'limotlarda moliyaviy risklar nazariyasining taraqqiyoti	4
MT2	Globalashuv sharoitida moliyaviy riskning ahamiyati	4
MT3	Moliyaviy risklarni tasniflash belgilari va mezonlari	4

MT4	Globalashuv sharoitida bozor risklarining mohiyati va ahamiyati	4
MT5	Bank muassasalari faoliyatida kredit riskining ahamiyati	4
MT6	Globalashuv sharoitida valyuta risklarining o'ziga xos xususiyatlari	4
MT7	Inson hayoti faoliyatida foiz risklari	4
MT8	Inflyatsiya risklarining korxonalar faoliyatiga ta'siri	6
MT9	Inflyatsiya risklarining aholi hayoti faoliyatiga ta'siri	4
MT10	Liberallashtirish sharoitida investitsiya risklarini baholash	4
MT11	Investitsion loyihalarda sof diskontlangan qiymatni hisoblash	4
MT12	Korxonalar faoliyatida aktivlar riskini baholash	4
MT13	Xo'jalik yurituvchi sub'ekt likvidligi riskini aniqlash	4
MT14	Sug'urta bozori riskining xususiyatlari	4
MT15	Iqtisodiyotda soliq risklarining o'rni	4
MT16	Moliyaviy risklarni baholash usullarining tasnifi, ularning xususiyatlari	4
MT17	Risklarni miqdoriy baholash usullarining amaliyotda qo'llanilishi	4
MT18	Korxonalarni baholash usullaridan foydalanish	4
MT19	Portfel riski va daromadligini baholash	4
MT20	Korxonalarni boshqarishda risk-menejmentning muhimligi	4
MT21	Korxonalarda moliyaviy risklarni pasaytirish usullarining qo'llanilishi	4
MT22	Iqtisodiyotda moliyaviy firibgarlik riskining oqibatlari	4
JAMI:		90

Asosiy adabiyotlar		
1	Боди З., Мертон Р. Финансы. Учебник. Пер. с англ. – М.: “Вильямс”, 2007.	
2	Malikov T., Olimjonov O. Moliya. Darslik. – T.: “Iqtisod-moliya”, 2019. – 920 b.	
3	Malikov T. Moliya. O'quv qo'llanma. – T.: “Iqtisod-moliya”, 2018. – 274 b.	
4	Финансовые и банковские риски : учебник / Л. И. Юзвович, Ю. Э. Слепухина, Ю. А. Долгих, В. А. Татьянников, Е. В. Стрельников, Р. Ю. Луговцов, М. Н. Клименко; под ред. Л. И. Юзвович, Ю. Э. Слепухиной; Министерство науки и высшего образования Российской Федерации, Уральский государственный экономический университет. – Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2020. – 336 с.	
5	Fozilchayev Sh.Q., Xidirov N.G'. Moliyaviy risklar nazariyasi. O'quv qo'llanma. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. – T.: “Iqtisod-Moliya”, 2019. – 240 b.	
6	Шапкин И.А. Теория риска и моделирование рискованных ситуаций: Учебник для бакалавров / А.С. Шапкин, В.А. Шапкин. – 6-е изд. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2014-880 с.	

7	Зайналов Ж.Р., Ибрагимов Н.А., Ахоров З.О. Корхоналар молияси. Ўқув қўлланма. СамИСи: "СТАР-SEL" МЧЖ. 2023. - 268 б.
Qo'shimcha adabiyotlar	
1	Zaynalov J.R., Xusanov B.Sh., Aliyeva S.S., Ro'zibayeva N.X. va b. Moliya bozori: Darslik -T.: "Iqtisod-moliya", 2020. - 480 b.
2	Zaynalov J.R., Xodjayev E.N., Xusanov B.Sh., Ro'zibayeva N.X. va b. Investitsiya: Darslik -T.: "Iqtisod-moliya", 2020. - 316 b.
3	Латипова Ш.М. Антиинфляционный молиевый бошкарув. Ўқув қўлланма. – Самарканд: СамИСи, "СТАР-SEL" МЧЖ. – 2022 й. 309-б.
4	Солодов А.К. «Основы финансового риск-менеджмента»: учебник и учебное пособие // Солодов А.К. – М.: Издание Александра К. Солодова // Технический редактор Солодова Е.А.; корректор Нейц Е.А. // 2017 – 24,0 п.л., 286 стр.

Talabning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

- a) 5 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:
- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritib olsa;
  - fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
  - fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
  - fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
  - berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
  - konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
  - mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
  - fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa.
- b) 4 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:
- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
  - fanning mazmunini, amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
  - fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
  - fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
  - fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
  - fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
  - fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy hujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.
- c) 3 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:
- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;

- fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilmas;
  - bayon qilish ravon bo'lmasa;
  - fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
  - fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.
- d) quyidagi hollarda talabning bilim darajasi qoniqarsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:
- u fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayorgarlik ko'rmagan bo'lsa;
  - fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir xech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
  - u fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
  - fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'lgan bo'lsa;
  - fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
  - fanni bilmasa.

Agar talaba hemis tizimida baholanganda quyidagicha baholanadi.

0-59 ballgacha 2 baho, 60-69 ballgacha 3 baho,
70-89 ballgacha 4 baho, 90-100 ballgacha 5 baho

Fan o'qituvchisi to'g'risida ma'lumot

Muallif:	Latipova Shaxnoza Maxmudovna, dotsent
E-mail:	latipova_shaxnoz@mail.ru
Tashkilot:	Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, "Moliya" kafedrası
Taqrizchilar:	B.Sh.Xusanov – Toshkent Kimyo xalqaro universiteti Samarqand filiali direktori, i.f.n., dotsent G'.N.Djulmatov – "EURO LUX STROY" MCHJ direktori

Mazkur Sillabus instituti o'quv-uslubiy Kengashining 2024 yil 29 08 dagi 1-sonli yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan. S-09-08/1

Mazkur Sillabus "Moliya" kafedrasining 2024 yil 26 08 dagi 1-sonli yig'ilish bayoni bilan maqullangan.

O'quv-uslubiy boshqarmasi boshlig'i I.E. Shodmonov

Fakultet dekani O. Pardayev

Ikkinchi va kechki ta'lim bo'limi boshlig'i R. Samandarov

Kafedra mudiri J.R. Zaynalov

Tuzuvchi Sh.M. Latipova